

**Ilegálne Revolučné národné výbory v rokoch
1943-1945 a Národné výbory v dobe po
oslobodení v roku 1945 v obciach
okresu Veľká Bytča**

Klub muzeálnej a galerijnej spoločnosti
Bytča

Rok 2016

Dva hlavné prúdy protifašistického odboja na Slovensku

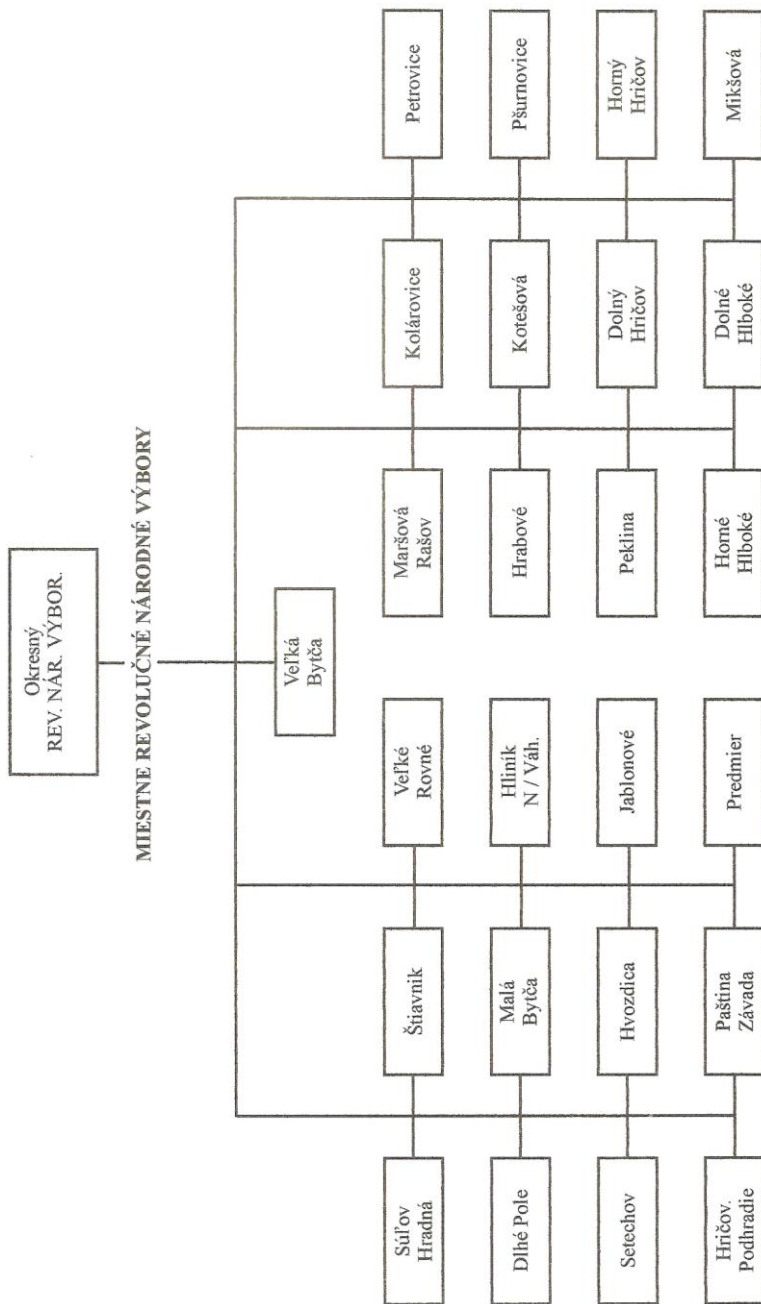
Komunistický a občiansky odboj - koncom roku 1943 zjednotili na princípe paritného zastúpenia. Vytvoril sa tak celonárodný orgán odboja a príprav povstania do ilegálnej Slovenskej národnej rady. Jej členmi za komunistický odboj boli Dr. Gustáv Husák, Karol Šmidke a Ladislav Novomestský a za občiansky odboj boli Dr. Jozef Lettrich, Ján Ursíny a Dr. Matej Nosko. Svoje spoločné zámery vyjadrili v zjednotenom odboji v programovom dokumente - Vianočnej dohode.

Na takomto princípe sa už od roku 1943 i na bytčiansku vytvárali i RNV v obciach okresu, ktoré boli podriadené okresnému RNV. Práca členov RNV sa riadila na prísne konšpiračných princípoch a po celú dobu jej činnosti ani v jednom prípade nedošlo k jej odhaleniu. Jej členovia sa podľa poverenia v menšej miere podieľali na diverzných akciách ale v celom rozsahu boli napojení na výzvednú službu, na výpomoc rasovo prenasledovaným, ilegálnym pracovníkom, starali sa o utečencov z Čiech a Moravy. Materiálne a politicky pomáhali rozvíjajúcemu sa partizánskemu hnutiu, vydávali ilegálnu tlač a všestranne zabezpečovali prechod partizánskych skupín do tyla Nemcov. Podľa potreby sa utečencom z Protektorátu Čechy a Morava i zo zajateckých a koncentračných táborov zabezpečili osobné doklady, ktoré zabezpečovali I. Králik a pracovníci na obecnom úrade Kerak a Ačjaková. Členovia MRNV zabezpečili vybudovanie utajenej zemľjanky (pre tridsať osôb) v hore Nemecká-Jablonová vo Fukovci s vybavením lôžok, piecky, základné kuchynské vybavenie, sklad potravín, zdravotný a hygienický materiál, súčasti odevu. Zemľjanka slúžila i pre ranených a zdravotne postihnutých partizánov a odborné zdravotné ošetrovanie poskytoval MUDr. Konštantín Fábry z Veľkej Bytče.

Úkryty budovali na bývalej Adamíkovej píle, tejto úlohy sa zhostili Rudolf Behrík, Jozef Konček, Jozef Ačjak a František Langer. Kompletizovali sa tu zbrane prepašované zo Zbrojovky z Považskej Bystrice, ktoré tajne vynášali Rudolf Židek, Argaláš, Ján Harvánek, Jozef Blaško. Uvedená skrýša potom na prechodné obdobie bola i miestom ilegálneho rasového vysielania odbojovou spravodajskou skupinou SMREK-Bohuš.

ORGANIZAČNÁ ŠTRUKTÚRA

REVOLUČNÝCH NÁRODNÝCH VÝBOROV V OKRESE VEĽKÁ BYTČA

K veľmi pozičným vybudovaným krytom sa radila prechodná skrýša v priestoroch Arletovej tehelne zásluhou Petra Kratochvíla. Tu utečenci z Protektorátu ako i zo zajateckých táborov „vyfasovali“ potrebné doklady, ošatenie, balíček s potravinami, prípadne sa im poskytlo zdravotné ošetrovanie a podľa možnosti i zbraň ako i finančná výpomoc po sto korunách.

Tajný sklad bol vybudovaný Ondrejom Slaninkom, Jozefom Špánikom a Rudolfom Židekom v továrni HORN - výroba koží vo Veľkej Bytči. V kryte sa sústredili zbrane a munícia. Obdobný kryt bol vybudovaný i v továrni Křenek dnes Makyty vo Veľkej Bytči, kde sa sústredilo potrebné oblečenie, vojenské vybavenie najmä zbrane a munícia. Zásluhu na zriadení krytu mali najmä Dvořáček a Jozef Hromec - riaditeľ Roľníckej vzájomnej pokladnice. Okrem uvedených skýš mimoriadne významná bola vybudovaná skrýš v bývalom železo obchode Ganzlerovho domu v pivničnom labyrinte, kde v dobe od roku 1942 až do 1. mája 1945 sa zachránili židovské rodiny- spoluobčania vdova Róza Ganzlerová, syn Gejza Ganzler, jeho manželka Šarlota Ganzlerová, rod. Leimdorferová, jej sestra Anna Spitzerová a Ignác Hajnal. Na vybudovaní úkrytu a o celkovú starostlivosť našich spoluobčanov sa starali Ladislav Gondžár s manželkou Máriou spolu s rodinou Štefana Balalu.

Okrem uvedených skrýš boli členmi IRNV vybudované i v Súľov- Hradnej a pri osade Magale v Petroviciach. Zvlášť náročnej úlohy sa zhostili členovia IRMNv z Bytče, keď vedeli zabezpečiť zbrane a muníciu. Dobré bol zorganizovaný prepad okresného veliteľstva SOŠ (Stráž obrany štátu) do ktorého zainteresovali i jej veliteľa Viktora Arleta a súbežne sa uskutočnili i prepad a získanie zbraní a munície i z okresnej žandárskej stanice vo Veľkej Bytči. Uskutočnilo sa to 28. augusta 1944 a spolu sa získalo 80 pušiek, 4 ľahké guľomety a množstvo streľiva. Za žandárov sa akcie zúčastnil aj strážmajster Jozef Crkoň a veliteľ Rudolf Ťapušík.

Členovia IRNV Rudolf Šamánek a Jozef Hromec (riaditeľ RVP) zorganizovali získanie zbraní a munície z kasárni zo Žiliny a zo zbrojovky z Považskej Bystrice. Zbrane zo Žiliny prevzal vlastným autom Štefan Krivoš a Pavol Vároš autom od firmy Lipscher. Pri

prevzatí, naložení a prevoze zbraní s muníciou boli spolu aktérmi Rudolf Behřík, Róbert Marčíš, Štefan Školek a Alojz Badík. Zbrane a munícia sa tiež získavali kúpou od maďarských vojakov, ktorí boli v lazaretoch v školských budovách vo Veľkej Bytči a v Hliníku.

Rudolf Behřík

Samozrejme že tieto a ďalšie aktivity členovia IRNV nevykonávali samostatne, napojili sa na svojich známych a osvedčených protifašisticky zameraných spolupracovníkov, ktorí sa neváhali zapojiť do konkrétnej proti fašistom účinnej práci.

Členovia IRNV boli v kontakte s partizánskymi oddielmi čím sa zabezpečilo prepojenie získaných správ o pohybe nemeckých transportov smerujúcich na front, o sídlach nemeckých kománd ako i veliteľstve Hlinkovej gardy. Vedeli zabezpečiť múku z miestneho mlynu Baláža z Veľkej Bytče a pečenie chleba potajomky vo Veľkom Rovnom, Kolároviaciach a domácich pieckach osadníkov. Zabezpečilo sa aby mäsiari Pavol Badík v Hliníku, Štefan Krivoš vo Veľkej Bytči, Jozef Mahdoň v Kolároviaciach a gazdovia z obcí Petrovice, Pšurnovice, Hvozdnica, Štiavnik, Kolárovice, Súľov-Hradná odpredávali ovce a ošípané priamo partizánskym oddielom.

OKRESNÝ REVOLUČNÝ NÁRODNÝ VÝBOR VEĽKÁ BYTČA

/ r. 1943 - 1944 - 1.mája 1945 /

Členovia

1. BADÍK Alojz
2. BALALA Ján
3. BEHRÍK Rudolf
4. BENEŠ Oldřich
5. BIELIK Jozef
6. HROMEK Jozef
7. KRATOCHVÍL Peter
8. MARČIŠ Róbert
9. MIKUŠ Jozef
10. PODHORANY Jozef
11. PAVELKA Ján
12. REZÁČEK
13. SLANINKA Ondrej
14. ŠAMÁNEK Rudolf
15. ŠUKALA Felix
16. TICHÝ Pavol
17. VOJTYLA Alojz
18. ŽIDEK Rudolf
19. ZHORELA Pavol

Poznámky - usporiadanie v abecednom poradi

- za členov RNV, ktorí boli odhalení, transportovaní do vyšetrovacej väzby alebo do koncentračných táborov, alebo sa zúčastnili bojov v Slovenskom národnom povstaní - boli za členov RNV vymenovaní ďalší občania

- meno slov nemusí mať konečný stav, v prípade preukázania sa doposiaľ nedostupnými dokladmi, zoznam členov ORNV sa doplní a upresní

Okresný RNV Veľká Bytča v rokoch 1943 - 1944 k 1. máju 1945

Mnohokrát bolo darované množstvo potravín. Finančné prostriedky a nákup potravín boli mnohokrát na žiadosť partizánskeho oddielu Jána Žižku, veliteľa Jána Ušiaka promptne zabezpečené IRNV vo Veľkej Bytči napr. Jozefom Hromcom, riaditeľom Roľníckej vzájomnej pokladnice prostredníctvom Ing. Kolomínskeho proti potvrdeniu o prevzatí. Obdobne proti potvrdeniam boli vydávané

a partizánom dodávané potraviny i súčasti oblečenia napr. František Mikoš, obchodník s textilným tovarom z Paštinej Závady, Štefan Krivoš, mäsiar z Veľkej Bytče, Pavol Badík, mäsiar z Hliníka, predajňa Baťa z Veľkej Bytče, mlynár Baláž z Veľkej Bytče, Milanovič predajňa lahôdok z Veľkej Bytče, predajňa odevov NEHERA z Veľkej Bytče (kde bol zakúpený oblek pre amerického letca Silama M. Graseho, ktoré ukrývala rodina Pavla Rezáka v Štiavniku). Pavol Balala, hostinský vo Veľkej Bytči a mnohí ďalší.

Číslo *Veľ. Bytča* dňa *26. IV. 1944*

Vám *Josef Prohászka* riaditeľ *Dopr.*

Dnes složených *Veľ. Bytča*

Ks *Šestoto-ovendeniatdoviat' ks.*

za: *zakúpený oblek.*

pripisujem Vám s vďakou k dobru.

Ks *689*

Trapa 330. *(pre amerického letca!)*

S úplnou úctou
August Prohászka
 OĎEVNÁ SLUŽBA
Nehera
 spol. s r. o. predajňa
VEĽKÁ BYTČA

Účtenka za oblek

Oslobodením obcí a okresného mesta Veľká Bytča v dobe 30. apríla až 1. mája 1945 postupne v obciach okresu došlo k novému vymenovaniu za členov národných výborov pričom bola naďalej zachovaná paritná zásada zastúpenia. Pred členov národných výborov vydali nové úlohy. Bolo teba bezodkladne zabezpečiť prechod cez vtedy rozvodnený Váh ponad vyhodené dva mosty v Bytči a to na prechod ťažkej vojenskej techniky smerujúcej na Moravu a pre účely napojenia na cestnú spojnicu Bratislava - Žilina.

Bolo potrebné obnoviť železničnú trať. Postaviť provizórny most cez Váh pri vtedajšom gazdovi Martinovi Včelkovi. Mimoriadne obtiažna situácia bola v zásobovaní občanov. Narýchlo sa spisovali zbytky potravín v obchodoch, v mlynoch, v pekárňach, hostincoch. Zaviedol sa redukovaný lístkový systém na výdaj potravín občanom. Bolo treba obnoviť výrobu v miestnych závodoch. Tieto a mnoho ďalších úloh vystalo pred novovymenovanými členmi národných výborov v meste a obciach okresu. Úlohy sa zvládli.

Organizačná sieť Revolučných národných výbor a nadväzne národných výborov v okrese Veľká Bytča v rokoch 1943- 1945 bola v nasledovných skladbách.

Koncom r. 1943 bol vytvorený Okresný RNV vo Veľkej Bytči, ktorý v tom čase mal nasledovnú skladbu: Rudolf Šmárik, Rudolf Behřík, Ján Balala, Jozef Mikuš, Jozef Bialik, Róbert Marčiš, Jozef Podhorány, Oldřich Beneš, Ondrej Slaninka, Peter Kratochvíl, Pavol Zhorela, Ondrej Slaninka, Rudolf Žídek a v r. 1944 a 1945 postupne ďalší ako Jozef Hromec, Alojz Badík, Alojz Vojtila.

Miestny revolučný NV vo Veľkej Bytči tvorili: Rudolf Šamánek, Rudolf Behřík, Róbert Marčiš, Alojz Badík, Ján Balala, Pavol Zhorela, Ondrej Slaninka, Jozef Hromec, Ján Kamas, Jozef Bielik, Rudolf Žídek, Jozef Behřík, Bohuslav Reháč, Jozef Hlucháň, Jozef Skotnický, Oldřich Beneš, Peter Kratochvíl, Ivan Králik, Alexander Much, Emil Tiso, Štefan Ševčík, Matej Hujo, Jozef Bacony, Štefan Balala, Pavel Dubnicay, Ján Gavlovič.

Ďalšie MRNV v okrese Veľká Bytča a ich prví predsedovia:

- Veľká Bytča - Rudolf Šamánek
- Štiavnik - Michal Štrbka
- Veľké Rovné - Jozef Gábor
- Kolárovice - Mahdoň
- Petrovice - Bielčík a Rehor Caránek
- Malá Bytča - Jozef Mikuš
- Hliník - Ján Pavelka
- Kotešová - Pavel Tichý
- Dolný Hričov - Jozef Nehaj
- Dlhé Pole - Pavel Hrivík
- Pšurnovice - Rezáček
- Predmier - Jozef Bednár

- Súľov - Hradná- Jozef Podhorány
- Setechov - Kolek
- Hrabové - Félix Šúkala
- Jablonové - Baláž Juraj

Všetky obce a ich občania sa tešili na oslobodenie už 1. mája 1945, v ktorý boli vytlačené menovacie dekréty /obce boli bez elektrického prúdu, takže rotačka tlačiarne tlačila pomocou ľudskej sily a všetci vymenovaní členovia Národného výboru obdržali menovania podpísané zvoleným predsedom Okresného národného výboru Podhoránym/.

Menovací dekrét vydaný po oslobodení v roku 1945

Prvé pracovné zasadnutie miestneho výboru vo Veľkej Bytči sa uskutočnilo 1.mája 1945 v tomto zložení: Rudolf Šamánek, Rudolf Behřík, Róbert Marčíš, /chýbal, ešte stále bol mimo Veľkej Bytče - koncentračný tábor/, Ján Balala, Pavol Zhorela, Ondrej

Slaninka, Jozef Hromec, Ján Kamas, Alojz Badík, Jozef Bielik, Rudolf Židek, Jozef Behrík, Bohuslav Rehák, Jozef Hlucháň, Jozef Skotnický, Oldřich Beneš, Peter Kratochvíl, Ivan Králik, Alexander Muchy, Emil Tiso, Štefan Ševčík, Matej Hujo, Jozef Bacony, Štefan Balala, Pavel Dubnícay a Ján Gablovič.

Takisto 1. mája 1945 sa uskutočnilo rekonštruované pracovné zasadnutie Miestneho národného výboru v Maršovej v tomto zložení: Butko Anton ako predseda, podpredsedovia Jozef Jankúbek, Jozef Tretinár Šúkala, tajomník Jozef Jurčaga, pokladník Adam Butko, a členovia Bušovský Štefan, Haľama Ondrej, Jašek Adam, Jašo Štefan, Kubuš Jozef, Ondruš Jozef, Šúkala Štefan, Tomaník Jozef, Kadáček Gál a Michalík Jozef.

Dňa 2. mája 1945 pracovné zasadnutia boli uskutočnené v obciach Horný Hričov v zložení Vidra Pavel ako predseda, Gjašík Šimon ako podpredseda, Hričovský Vendel ako revízor, Hlucháň Metod ako zapisovateľ, Plátek Hrehor ako pokladník a členovia Majerík Karol, Rovňan Metod, Frolo Michal, Hlucháň Jakub, Polák Matej, Valko Lukáč, Hurban Koloman, Koštek Peter a zasadnutie MNV sa uskutočnilo v Paštine Závade v zložení Konečný Tomáš ako predseda, Krkoška Ondrej ako podpredseda, Hvizdák Emil ako tajomník, Krajčí Cyril ako pokladník a členovia Konečný Michal, Capanda Jozef, Hvizdák František, Hrabovský Klement, Krajčí Adolf a Krajčí Rudolf.

Dňa 3. mája 1945 zasadal MNV v Hrabovom za účasti Šúkala Félix ako predseda, Kulíšek Jozef ako podpredseda, Moravec Jozef ako Tajomník, Praženica Vojtech ako pokladník, Kuferstein Jozef ako revízor, Červený Štefan ako revízor a členovia Martinka Demeter, Gaňa Rudolf, Kahát Ferdinand, Gaňa Jozef, Gaňa Šlesár Ján a Vozárik Ernest.

Dňa 4 mája 1945 MNV zasadal v Hornom Hlbokom v zložení Hrabovský Jozef ako predseda, Hvorečný Peter ako podpredseda, Michalík Tomáš ako tajomník, Hubocký Adamov Karol ako pokladník, Hrabovský Ondrej ako revízor a členovia Adamov Ľudvik, Hvorečný Cyril, Hvorečný Juraj, Hvorečný Rudolf, Hvorečný Pavol a Mikuš Jozef. Uskutočnilo sa pracovné zasadnutie v Malej Bytči v zložení Mikuš Jozef ako predseda, podpredsedami boli Ďuriš Štefan a Ačjak Jozef, tajomníkom bol Štefún Juraj,

pokladníkom sa stal Sakala Ondrej a členmi boli Vallo Ondrej, Šušola Ján, Bunta Juraj, Kolek Jozef, Husár Jozef, Kocian Ján, Štefún Ondrej, Holáš Ján, Pavlík Štefan, Kramara Ján, Novák Ján, Bučo Ondrej, Pánik Alexander, Novák Martin, Pitlík Jozef a Harvánek Ján.

Dňa 4. mája 1945 zasadal MNV v Jablonovom v zložení Baláž Juraj ako predseda, Čička Ondrej ako podpredseda, Stariček Vladimír ako tajomník, Čička Ján ako pokladník a členovia Baláž Karol, Krajčí Ján, Krajčí Ondrej, Čička Bučo Mikuláš, Baláž Pavel, Bučo Karol, Baláž František, Koštek Jozef a Stariček Ján.

Dňa 7. mája 1945 sa uskutočnilo pracovné zasadnutie v Predmieri v zložení Bednár Jozef ako predseda, Bačíkovský Ambróz ako podpredseda, Kaluža Jozef ako tajomník, Lovás Klement ako pokladník a členovia Repa Jozef, Čierny Alfréd, Slanička Vincent, Chládek František, Martinkovič František, Lazár Gejza, Hanusík Ján, Dúbravka Jozef, Bachúrek Jozef, Štefaník Vladimír, Frolo Štefan, Križan Ján a Koza Jozef.

Dňa 23. mája 1945 MNV zasadlo v Dolnom Hričove v zložení Hudec František ako predseda, Bednár Alfons ako podpredseda, Aládek Jozef ako tajomník, Hvorečný Július ako pokladník, Blažko Ferdinand ako revízor a členovia Hoferica Imrich, Nehaj Jozef, Mazúr Rudolf, Znachor Martin, Hluchý Jozef, Randík Metod, Sládek Tomáš, Decký Ondrej, Dobroň František a Hvorečný Benedikt.

Dňa 29. mája 1945 zasadnutie MNV bolo v Pekline v zložení Martinek Adam ako predseda, Mihalík Ján ako podpredseda, Matiaška Emil ako tajomník, Babušík Ignác ako tajomník a členovia Možieš Melicher, Možieš Florian, Babušík Leo, Šišiak Štefan a Ďurkov Peter.

Dňa 3. júna 1945 sa uskutočnilo pracovné zasadnutie MNV v Dlhom Poli v zložení Hrivík Pavel ako predseda, podpredsedovia boli Letko Rudolf a Šimek Pavel, Bezák Jozef ako tajomník a členovia Gábor Ľudovít, Kuhajdík Eugen, Mičura Martin, Trháč Juraj, Fančovič Ernest, Mošurík Pavel, Blažek Martin, Vravčík Martin, Kokosík Martin, Deanko Ján, Kolibrík Imrich, Haščík Pavel, Konárik Augustín, Krajíček Ondrej, Žák Karol, Škulavík Juraj, Martcoň Karol, Šimulák Ondrej, Mravec Ondrej.

Dňa 17. júna 1945 zasadal MNV vo Hvozdnici v zložení Mišutka Martin ako predseda, Cedzo Jozef a Kováč Štefan ako podpredsedovia, Jánošík Ján ako tajomník a členovia Kolek Ján, Jánošík Martin, Kolek Ján, Králik Štefan, Mišutka Primac Štefan, Rakovan František a Slobodník Jozef.

Po vzdaní sa niektorých členov MNV 1. mája 1945 v Bytči došlo dňa 23. júna 1945 k vymenovaniu ďalších a nových MNV v Bytči začal pôsobiť v nasledovnom zložení Lang Ladislav ako predseda s podpredsedmi Hlucháň Jozef a MUDr. Fábry Konštantín s členmi Behrík Rudolf, Václavík Pavol, Marčiš Róbert, Balala Ján, Zhorela Pavel, Slaninka Ondrej, Hromec Jozef Bedrich, Helik Jozef, Kratochvíl Peter, Behrík Jozef, Rehák Bohuslav, Beneš Oldřich, Gablovič Ján, Tiso Emil, Ševčík Štefan, Hujo Matej, Dražina Jozef, Barcalík Pavol, Benčík Štefan, Balala Štefan, Králik Ivan, Bíroš Stanislav, Pick Viliam, Husár Štefan, Chrenko František, Skotnický Jozef a Šamánek Rudolf.

Dňa 26. júna 1945 zasadnutie MNV sa uskutočnilo v Hričovskom Podhradí v zložení Randa Juraj ako predseda, Hromec Jozef ako podpredseda, Sládek Anton ako tajomník, Randa Cyril ako pokladník a členovia Ddobroň Fabián, Hlušík Pavel, Ballay František, Vančí Meicher, Ballay Stanislav, Rosina Jozef, Randa Karol a Dobroň Karol.

Dňa 4. júla 1945 zasadnutie MNV v Štiavniku sa uskutočnilo v zložení Plačko Anton ako predseda s podpredsedami Hrnád Ľudovít a Plačko Mikuláš, Babiak Rudolf ako tajomník, Chlebina Jozef ako pokladník a členovia Hujo Štefan, Kočudák Juraj, Slezko Jozef, Kuciak Vavrinec, Čupec Martin, Palko Jozef, Kováčik Ján, Mišejka Štefan, Minárik Juraj, Kušan Jozef, Primac Martin, Illo Štefan, Putírka Jozef, Cimrich Martin, Anonier Vasil, Pláňavský Ondrej, Harvanec Ján, Trulík Pavol, Mišejka Ferdinand, Brindziar Jozef, Jakubík Martin, Nemčák Ján, Trulík Ján a Bobušík Štefan.

Dňa 8. júla 1945 MNV zasadal v Súľov- Hradnej v nasledovnom zložení Vrhalič Štefan ako predseda, Kocian Štefan ako podpredseda, Pecka Ondrej ako tajomník, Smatana Ondrej ako pokladník, Blevia Blažko Ondrej, Bučko Ján, Vrhanič Juraj, Zubáň Juraj, Ďurajka Šefara Štefan, Hrídek Juraj, Jurajka Ján, Smatana Juraj, Boško Ján, Boško Štefan, Sýkora Martin, Ostrochovský Ján,

Bušfy Pavol, Prísda František, Ďurec Ján, Ostrochovský Ondrej, Smatana Juraj a Bušovský Emil.

Dňa 22. júla 1945 zasadnutie MNV sa uskutočnilo v Hliníku n/ Váhom v zložení Čujdik Imrich ako predseda, Šutarík Vít'azoslav ako podpredseda, Gašperek Jozef ako tajomník a členovia Hričovský Edmuunt, Chudý František, Tabaček Ľudovít, Pavlík Jozef, Masaryk Imrich, Martinický Imrich, Treskkoň Jozef, Gašperek Jozef, Hadošík Ľudovít, Paveka Ján, Haščak Gejza a Podolinský Imrich.

Dňa 28. augusta 1945 bolo zasadnutie MNV v Dolnom Hlbokom v zložení Šimák Félix ako predseda, Gaňa Ignác ako podpredseda, Škokora Gašpar ako tajomník, Ďuriník Ján ako overovateľ, Zaduban František ako overovateľ a členovia Gaňa Justín, Butko Augustín, Haško Rudolf, Zaduban Štefan, Gaňa Martin, Gaňa František a Gaňa Ondrej.

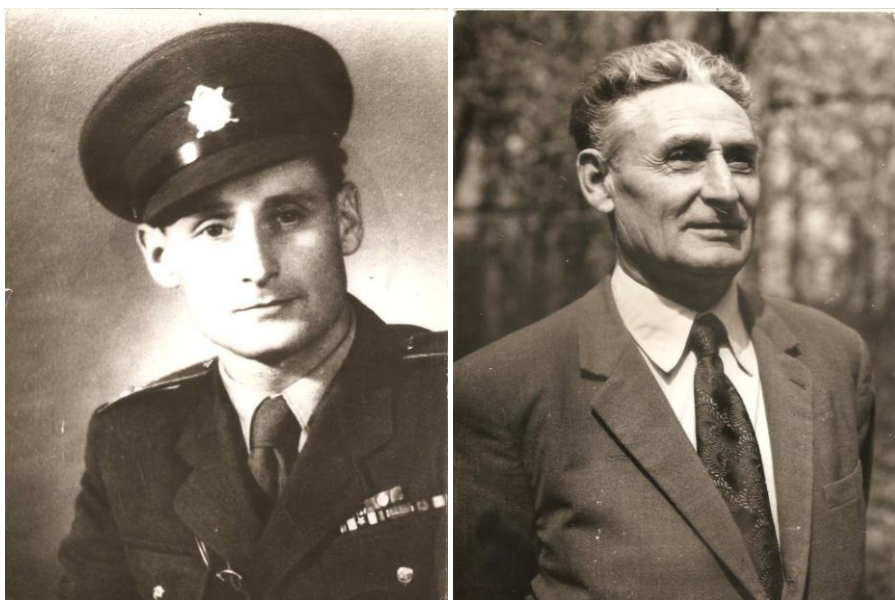
Po uvedených termínoch už ďalšie zloženia Miestnych Národných výborov v obciach okresu Veľká Bytča boli ustanovené na základe slobodných demokratických volieb.

Mgr. Milan Badík
Mgr. Ľubica Hanuliaková

Ing. Anton Hirner – Hipík Čestným občanom mesta Bytče

Mestské predstavenstvo Bytče na plenárnom zasadnutí dňa 28. júla 1989 /pred 25 rokmi/ schválilo udelenie Čestného občianstva p. Ing. Antonovi Hirnerovi-Hipíkovi, nar. 18. mája 1915 v Smoleniciach – náčelníkovi spravodajskej odbojovej skupiny SMREK- BOHUŠ, ktorá pôsobila v období Slovenského národného povstania v r. 1944 /pred 70 rokmi/ i v Bytči a jej okolí.

Od udelenia Čestného občianstva v spojitosti so 70-tým výročím SNP je príležitosťou, aby počiny Ing. A. Hirnera za obdobie r. 1941 - 1945 sme si priblížili.

Ing. Hirner v uniforme a po oslobodený

Anton Hirner po štyroch semestroch na vysokej škole technickej v Bratislave na katedre lesného inžinierstva bol prinútený na dlhšie obdobie- z dôvodu obdržania povolávacieho rozkazu na „mimoriadne vojenské cvičenie“ doručeného v noci na 23. júna 1941 - štúdium prerušiť. Štúdium dokončil až po skončení 2. svetovej vojny na vysokej škole poľnohospodárskej a lesníckeho inžinierstva v Nitre v roku 1949.

Obdobie prerušenia štúdia v r. 1941 - 1945 pre A. Hirnera bolo obdobím ťažkých životných skúšok.

Za svitania 22. júla 1941 A. Hirner - ako poručík ženijného vojska - s podriadenou jednotkou boli nasadení do boja na východnom fronte s cieľom vyraziť za pechotou a pri obci Lipovec dosiahnuť a prekročiť riečku Sob /prítok rieky Bug/ a pokračovať v prenasledovaní nepriateľa. A. Hirner po predchádzajúcej názorovej roztržke s predstaveným npor. Šimovičom v priestore Lipovca, ako prvý slovenský dôstojník spolu so sedemnástimi podriadenými a to desiatnikmi Jánom Klesiakom, Rudolfom Daubnerom, Jánom Paflevičom a vojakmi Jozefom Mazákom, Jurojom Timkom, Karolom Gašpárikom, Pavelom Fečkom, Ondrejom Ligom, Michalom Staškom, Antonom Mäsiarikom, Jánom Mitrusom, Fabiánom Hlubíkom a s Ocolom, Brašeňom, Brezinom, Bučkom a Medvedickým využili príležitosť a pod paľbou sa preplazili, zložili zbrane a ponúkli sa do zajatia príslušníkom Červenej armády.

A. Hirner v pôsobiskách zajateckých vojenských sústredeniach a táboroch preukázal svoje protifašistické presvedčenie a nadväzne sa mu umožnilo písať letáky a výzvy. Tieto boli rozširované medzi bojujúce jednotky slovenských vojakov, ktorým bolo vnútené bojovať proti ľudu a krajine Sovietskeho zväzu. Letáky a výzvy adresované slovenským vojakom a dôstojníkom nabádali aby obrátili zbrane proti Hitlerovi, aby odmietli bojovať proti Sovietskemu ľudu a aby nasledovali jeho príklad a prebehli k vojakom Červenej armády.

Hirnerové protifašistické zánietenie, jazyková erudícia, organizačné schopnosti s ľudským prístupom boli príčinou ľudskej autority medzi zajatcami a taktiež neunikli pozornosti a záujmu medzi veliteľmi Červenej armády. Viedlo to k tomu, že A. Hirnerovi sa priamo umožnila politicko- osvetová práca medzi druhmi a nadväzne medzi zajatcami nemeckých dôstojníkov a vojakov, ktorej výsledkom bolo zorganizovanie prvej antifašistickej konferencie nemeckých dôstojníkov, ktorá sa uskutočnila 30. – 31. mája 1942 v meste Jelabugo. Tematikou konferencie bol boj proti hitlerovskému fašizmu, na ktorej sa A. Hirner nielen organizačne podieľal, ale i vystúpil postupne v jazyku slovenskom, nemeckom a ruskom. To už mal A. Hirner i krst bojových akcií, keď pod vedením generál-

majora Mušičenka po boku sovietskych vojakov zúčastnil za zabezpečovacích ústupových bojov proti presadených nemeckým jednotkám na smere Vinica- Odesa.

Nastalo obdobie veľmi náročnej a tvrdej prípravy A. Hirnera na nastávajúce zvládnutie veľmi zložitých a nanajvýš zodpovedných úloh. Sovietski predstavitelia a vojenski spravodajski špecialisti A. Hirnera všestranne pripravili na plnenie zvláštnych úloh vojensko-spravodajského charakteru, ktoré ho očakávali plniť v tyle nepriateľského zázemia.

Hirner hlbkovo absolvoval nové poznatky o taktike boja fašistických vojsk, so skladbou výzbroje ich jednotiek, o číselných stavoch rámcových jednotiek, čítanie máp a orientácie v teréne, zásada a uplatnenia boja z blízka, disciplína, sledovania frontových a tylových správ, zdolávanie prekážok, zaobchádzanie s padákom a s rôznymi druhmi zbraní, rozvíjanie osobných vlastností s upevňovaním rozvahy a odvahy, sebadisciplína a utajovanie, s obsahom a formou rádiogramov- spôsob utajenia- vrátane šifrovania a dešifrovania... ťažisko spočívalo v pamäti. Mimoriadnu osobnú pozornosť na kurzovom výcviku A. Hirnerovi venoval osobne major Medvedev, ktorý dôsledne zaučal do najmodernejších foriem a tajov spravodajskej služby.

Výcvik sa úspešne skončil. Na výzvu majora nasadli spoločne Lebedev a A. Hirner do vozidla, prešli Moskvu a v hlbke lesov odbočili od železničnej stanice Dubky až zastali pred chatkou. Bolo to stredisko výcviku rádiotelegrafistov. Tu mi major predstavil "Viktora" vlastným menom Vincent Medek /narodil sa 17. novembra 1914 v Urmine dnes Poľný Kesov v Nitrianskom okrese/ s ktorým ako výkonným radistom spoločne plnili náročné spravodajské úlohy na území Slovenska.

Po zložení vojenskej prísahy preberali si hodinky a kompas a dokumenty ako občiansky preukaz na meno Anton Hipík, ošúchaný rodný list, osvedčenie o štátnom občianstve Slovenskej republiky a preukaz totožnosti s nemeckým podtextom Identitäts-Ausweis. Podobne bol vybavený dokladmi aj Viktor, ktorý sa stal Viktorom Mandelíkom. Obdržal i ďalšie falošné doklady, ktoré po výsadku mali k dispozícii, ako i ďalšie vybavenie ako peniaze.

Potvrdujem, že táto podobizň zobrazená majiteľ legtimácie

A. Hipík
z Bratislavy

ktorý sa na nej pred úradom vlastnoručne podpísal.

**POLICAJNÉ RIADITEĽSTVO
BRATISLAVA**

Státna knihtlačiareň v Bratislave, 1603-41

Miesto, deň, mesiac a rok narodenia
Geburtsort, Tag, Monat und Jahr
18. V. 1915, Bratislava

Prisluňný do
Zuständig nach *Bratislava*

Polit. okres
Polit. Bezirk *Bratislava*

By: Bratislava *Radimského č. 17*
Wohnort: Bratislava

Vlastnoručný podpis majiteľa:
Eigenhändige Unterschrift des Inhabers:
Anton Hipík

**Policajné riaditeľstvo v Bratislave
Polizeidirektion in Bratislava**

ďňa *21. V. 1944*
am

Podpis: — Unterschrift:
[Signature]

Falošný občiansky preukaz na meno Anton Hipík vydaný v Moskve

Rodný list. Zem: Slovensko
okres:

Bežné číslo	Doba zázpisu (dňa, mesiaca, rok)	Doba narodenia (dňa, mesiaca, rok)	Meno dieťaťa, pohlavie, náboženstvo	Meno a priezvisko (sme-nasie (postavenie) a vzťahy) rodičov	obdobie narodenia	vek	Miesto narodenia, keď matka neprodila v svojom bydlisku	Pripadné poznámky pred podpisom — Podpisy
	<i>18. 11. 1915</i>	<i>18. 11. 1915</i>	<i>Anton chlapec r. kat.</i>	<i>Ján Hipík rodený v Bratislave, Emília Nováková rodená v Bratislave, Ladvárovská, 24</i>	<i>r. kat.</i>	<i>28</i>		<i>Ján Hipík, r. k. opamerný, Vasil Kobrin r. k. matčina</i>
Dodatočné zápisy. Opravy								

Svedčím, že sa tento výťah ^{maternice} srovnáva s matikou narodených matičného obvodu.

Bratislava, 24. 11. 1944

BRATISLAVSKÉHO

BRATISLAVA

Falošný rodný list vydaný v Moskve

REPUBLIKA ČESKOSLOVENSKÁ.

Číslo 36.168 / 1936.

“ evid. 313 / 1936.

OSVEDČENIE

o štátnom občianstve republiky Československej.

Okresný úrad v Bratislave

osvedčuje podľa získaných úradných zpráw, že

meno a prímene Anton Hipík, slobodný

zamestnaním (povolanim) lesný adjunkt

narodený (deň, mesiac, rok, miesto a pol. okres narodenia) 18. mája 1915

v Bratislave,

z domovskej obce Bratislava,

pol. okres Bratislava,

bytom v obci Bratislava,

pol. okres Bratislava,

je podľa (zákonny dôvod štátneho občianstva) 1. §. 1. a §. 16. úst. zák.

zo dňa 9. apríla 1920. §. 236. Sb. z. a n.

štátnym občanom republiky Československej.

V štátnom občianstve sleduj ho manželka

narodená dňa roku v pol. okres

a nezletilé detky

Toto osvedčenie pozbýva platnosti po 10 rokoch odo dňa jeho vystavenia.

Dané dňa 7. novembra 1936.

A. Mydlík

Prednosta úradu.

Falošné osvedčenie o štátnom občianstve vydané v Moskve

Ráno 20. júla 1944 na letisku v Moskve boli pripravené padáky, vojenské kombinézy a plné plecniaky s obsahom letný oblek, potraviny na dva dni, nepremokavý plášť, holiace potreby, náboje do pištole, rádiostanica o veľkosti 20x15x5 centimetrov vrátane pištole a dýkou. Z Moskvy lietadlo pristálo v Kyjeve odtiaľ letom pokračovali do Rovna a odtiaľ smerom na rodnú zem Slovenska.

Dňa 22. júla 1944 o 23. hodine s lietadlom už Hipík a Mandelík smerovali k vlasti a v štyridsiatej piatej minúte nového dňa v nedeľu 23. júla zoskočili zo svetla lietadla do nočnej tmy. Dopadli šťastlivo, vymotali sa s popruhov, zložili padáky, vyzliekli vojenskú kombinézu a stali sa civilmi. Kompromitujúce materiály zakopali. Nad ránom, keď sa brieždilo pred očami sa vynoril Bojnický zámok a tak sa presne podľa mapy zorientovali, že pred výsadbom leží dedinka Nedožery.

Falošný doklad vydaný v Moskve

Vďaka falošným dokladom pomerne ľahko cestovali vlakom a už 24. júla vystúpili na železničnej stanici v Turčianskom sv. Martine a popoludní už cestovali do Žiliny. Nadviazali sa viaceré osobné styky. Prostredníctvom ORNV a Rudolfom Pravdíkom a Ľubošom Viktorínom sa z bytu Fedora Fialu z továrne Slovena v Žiline odvysielalo vysielačkou viacero rádiogramov, ale hrozilo prezradenie a to už i z toho dôvodu že fašisti s pred mesiacom z bytu Fialu odvedli Fedorovho brata.

Policajné riaditeľstvo Bratislava. — Polizeidirektion Pressburg.

Číslo — Zahl: 28.694.

Povolenie k cestovaniu - Reisebewilligung

Meno — Name: Anton Hipik, nar. — geb. 18.V.1915

Zamestnanie — Beruf: úradník

Bydlisko — Wohnung: Bratislava, Radlinského 17.

povoľuje sa opustenie územia mesta Bratislavy
wird das Verlassen des Stadtgebietes von Pressburg

do — nach oblasti župy bratislavskej, nitrianskej, trenčianskej
a späť. Bewilligt.

Platný do — Gültig bis do 31.I.1945

Bratislava, 16.XI.1944
Pressburg,

Preukáže sa spolu s preukazom totožnosti.
Vorzuweisen gemeinsam mit dem Identitäts-Ausweis.

Handwritten signature

Falošný doklad vydaný v Moskve

Medzi pracovníkmi ORNV v Žiline, ktorí mali na starosti otázky partizánskeho hnutia, vládol čulý ruch. Vďaka E. Hirnera sa vytvoril aktívny štáb, ktorý usmerňoval činnosť v jednotlivých okresoch. Zbiehali sa sem informácie takmer zo všetkých častí Slovenska: z Humenneho a Prešova /npor. Kukorelli/, z Ružomberka /npor. Alexander Hirner a profesor Jozef Ružička/, Turčianskeho Martina /npor. Alexander a npor. Teodor Jozef Hirner/, zo stredného Slovenska /Rudolf Pravdík/, z Bratislavy a Trnavy /Ciprián Bernát, Jozef Chudík/, z Považskej Bystrice a z Bytče /Rudolf Behrík, Jozef Podhorány a ďalší/, z Ostravy a Kysúc /Fedor Fiala a Ľubomír Viktorín/.

Z takto získaných správ sa vytváral, obraz o číselnom stave vojsk a ich pohybe, o vývoji vojensko-politickej situácií nepriateľa a vo vlastných radoch. Informácie sa rádiostanicou prenášali až do Moskvy.

Vincent Medek

Podľa dispozícií spravodajského centra v Sovietskom zväze a v súčinnosti s ilegálnym vedením RNV A. Hipík /Hirner/ ako náčelník spravodajskej skupiny spoločne s Viktorom Mendelíkom /Vincentom Medekom/ výkonným radistom odbojovej skupiny SMREK-BOHUŠ prešli zo Žiliny 7. augusta 1944 na nové pôsobisko do Bytče. Bezprostredne spolupracovali najmä s Rudolfom

Behříkom majstrom na Adamíkovej pile, kde v jeho byte, resp. vo vybudovanej tajnej skrýši pod gátrom, alebo medzi „baštami“ sa uskutočňoval celý rad rádiových spojení medzi Bytčou a Sovietskym zväzom. Pre získavanie správ a vytvorenie pracovných podmienok A. Hipík a Mandelík zorganizovali bezprostredných spolupracovníkov z Bytče a priľahlého okolia, ktorí pôsobili v odbojovej skupine SMREK-BOHUŠ v dobe od 7. augusta až do 28. augusta 1944. V tejto odbojovej skupine v Bytči pôsobili A. Hirner- Hipík ako náčelník, Viktor Mandelík, Vincent Medek ako výkonný radista a ďalej Rudolf Behřík, Jozef Ačjak, Jozef Kontschek, František Langer, Rudolf Šamánek, Jozef Huboňa, Jozef Husár, Gejza Behřík, Jozef Behřík, Alexander Much, Alojz Badík, Alojz Vojtyla, Rudolf Židek, Anna Žideková a v ďalšom prepojení pôsobili i Milan Badík, Vladimír Židek, Ján Matúšek a Ján Masaryk.

Falošný doklad vydaný v Moskve

Na základe získaných informácií do Sovietskeho zväzu boli odvyšielané rádiodepeše /avšak zašifrované/ údaje o Slovensku, o politických činiteľoch, vnútorných veciach slovenského štátu, jeho bezpečnostných orgánoch, veliteľoch HG, slovom všetko čo mohlo

objasniť nepriateľskú a vlastnú situáciu. Ďalej sa z Bytče vysielali konkrétne údaje o pripravovanom povstaní, o jednotlivých partizánskych jednotkách, ich sile a výzbroji, zoznamy ilegálnych pracovníkov, správy o pripravovaných jánošíkovských družinách, o vojenských útvaroch, veliteľov, dôstojníkov, vojenských skladištiach, prechod vojenských transportov cez železničnú stanicu Žilina, vybudované obranné zátarasy proti tankom, guľometné miesta a zákopy, barikáda s ťažkými guľometmi na križovatke pri vtedajšej meštianskej škole v Bytči.

Časté rádiové spojenie vysielačky SMREK-BOHUŠ medzi Bytčou a Sovietskym zväzom vyvolalo proti akcie fašistických nemeckých zameriavacích aparátúr. Dňa 28. augusta 1944 nemeckí vojenski špecialisti tromi pojazdnými goniometrickými vozidlami zaujali svoje zameriavajúce postavenie na nasledovných stanovištiach: prvý zameriavač zaujal už postavenie v priestore dnešného hádzanárskeho ihriska, druhý zameriavač sa dostal k mostu cez Váh /niže domu Šušolíkovicov/ a tretí zameriavač sa dostal k záhradám, kde mal neskôr postavený dom Ján Dudík.

Postavenie zameriavacích aparátúr vyvolalo krajné nebezpečenstvo hroziace odhalenia umiestnenia ilegálnej vysielačky SMREK-BOHUŠ na vtedajšej Adamíkovej pile v Bytči.

Adamiková píla

Pohyb zameriavacích aparátůr bol tajne sledovaný príslušníkmi odbojovej skupiny. Ihneď po odvysielaní veľmi dôležitej, ale už z mesta Bytča poslednej šifrovanej depeše určenej spravodajskému centru v Sovietskom zväze zo dňa 28. augusta 1944 neodkladne bola rádiostanica premiestnená prechodne na náhradné stanovište do bytu Gejzu Behríka v Bytči. Nemeckými fašistami uskutočnená razia po zaistení vysielacky vyšla nazmar.

Náčelník spravodajskej skupiny SMREK-BOHUŠ so svojimi spolupracovníkmi zabezpečil premiestnenie rádiostanice a to na náhradné stanovište do bytu a nadväzne do vodného mlyna v Štiavniku v priamej súčinnosti s Michalom Štrbkom - predsedom MRNV v Štiavniku. Tak sa zabezpečilo pokračovanie v spravodajskej činnosti. Náčelník Anton Hipík- Hirner disponoval ďalšími dokumentmi, ktoré bolo zhotovené v Sovietskom zväze, preukazovali že je občanom Štiavniku v okrese Bytča a že je zamestnancom v cukrovare v Trenčianskej Teplej.

Predseda MRNV v Štiavniku Michal Štrbka

Podľa dispozície spravodajského centra v Sovietskom zväze došlo opätovnému premiestneniu rádiostanice do Melčíc, do Piešťan až do Bratislavy. Tým prestala činnosť tejto odbojovej skupiny Smrek-BOHUŠ v Bytči a jej príslušníci boli prepojení na inú organizačnú štruktúru protifašistického odboja v rámci okresu Bytča.

Okresný úrad v Ružomberku
 (Politický úrad I. stolice.)

Pri opätovom odvoде.

Osvedčenie

Meno a priezvisko *Anton Hipík*, povolanie (zamestnanie) _____
 narodený (dňa a roku) *18. mája 1915*
 v *Bratislave*, politický okres *Bratislava*
 príslušný do obce *Bratislava*, politický okres *Bratislava*
 vysoký *172* cm, bol uznaný pri odvoде (preskúšaní) neschopný k vojenskej službe a bolo preto učinené o ňom rozhodnutie „Neodvedený“.

Menovaný je v mierí sprostý brannej povinnosti. Za brannej pohotovosti štátu, za mobilizácie a vo vojne je povinný podľa svojich schopností a síl konať služby a povinnosti podľa § 23 branného zákona.

Ružomberok dňa **27. VII. 1944** 194

Poznámka: Co sa nehodi, přečárnite.

14 bc. predp. k §§ 31 a 64.

 Prešeda odvodnej komisie
Anton Hipík
 Čís. skl. 767
 Exekútor Andrej. Prátor - 4247

Falošný doklad vydaný v Moskve

Význam pôsobnosti odbojovej skupiny Smrek-BOHUŠ v ktorej čele stál náčelník Anton Hipík- Hirner bol z časti ocenený skutočnosťou, že A. Hirner bol vyznamenaný napr. Rádom Veľkej vlasteneckej vojny ZSSR na základe rozhodnutia Prezídia najvyššieho soviету ZSSR pod číslom 935983 Ž-496316 a takisto medailou „Za víťazstvo nad Germániou vo Veľkej vlasteneckej vojne 1941-1945 ako i rádom Červenej hviezdy udelenej prezidentom ČSSR, tiež Československým vojnovým krížom pod matr. čís. 22602 a mnohými ďalšími vyznamenaniami, rádmi medailami a vôbec uznaniami“.

Činnosť Antonína Hirnera po ukončení 2. svetovej vojny bola zameraná na ukončenie vysokoškolského štúdia a venovaniu sa výskumu a publicity s lesníckou tematikou, biologicko-ekologickou problematikou a tiež sa venoval memoárovej tematike z čias boja za oslobodenie.

Na nehynúcu pamiatku týchto hrdinských činov Antonína Hirnera, výkonného radistu Vincenta Medeka a statných príslušníkov a pomocníkov spravodajskej skupiny SMER-BOHUŠ a mestského úradu v Bytči a OPP Obnova Žilina bola pri príležitosti 30. výročia SNP na manifestácii občanov Bytče a okolia odhalená a verejnosti odovzdaná pamätná tabuľa odbojovej skupine SMREK-BOHUŠ. /Žiaľ v súčasnosti už neexistuje!/ Taktiež na úrade v meste Bytča boli účastníkom odovzdané pamätné diplomy.

Mgr. Milan Badík

Keď humánnosť a odvaha zachránili život

Príbeh sa začal 29. septembra 1944 výsadbkom partizánskeho oddielu ZA RODINU / ZA VLASTĚ, ktorého veliteľom bol M. J. Saveljev.

**Veliteľ partizánskeho oddielu ZA RODINU / ZA VLASTĚ
M. J. Saveljev, ktorý operoval aj v Dlhom Poli**

Šestnásť členov výsadku sa ocitlo v slovenských horách, v priestore Veľkého Polomu. Odtiaľ sa cez Oravu a Kysuce presunuli do podjavorníckej obce Dlhé Pole patriacej do vtedajšieho okresu Veľká Bytča. V októbri 1944 stav skupiny vykazoval už sedemdesiat bojovníkov. V osade Stoečná do oddielu boli prijatí Pavol a Anna Hrivíkovci, syn dlhopoľského lesníka Emil Lago a z Veľkého Rovného Milan Ciesarik a nadväzne ďalší a ďalší slovenskí povstalcí.

V operačnom priestore od Oravy až po Púchov sa bojové stretnutia skupiniek z partizánskej jednotky ZA VLASTĚ s nemeckými vojakmi stretávali čoraz častejšie.

Koncom novembra 1944 v priebehu boja boli niekoľkí partizáni ranení. Ranených, ich bojoví druhovia, presunuli do hájovne lesník Jozefa Nemčáka. Zanedlho nemecká vojenská trestná výprava sa zmocnila hájovne, kde viacerých ranených partizánov zastrelili a so sebou vzali partizána Nikolajeva Borisova /o jeho ďalšom osude sa už viac správa neobjavila/. Tiež zajali veľmi ťažko ranenú partizánku Tamaru Tokarovovu, ktorá ako medička- lekárka bola zároveň i radistkou partizánskej skupiny.

Ruská zdravotná sestra Tamara Tokarovová

Dňa 6. decembra 1944 vo večerných hodinách Nemci ranenú partizánku priviezli do žilinskej nemocnice. Vedúci lekár MUDr. Gejza Kauzal po vyšetrení skonštatoval, že partizánku zasiahla strela do pravej strany pľúc s rozsiahlou progresivitou. Od tejto chvíle sa nemocničná izba č. 117 na III. poschodí stala „domovom“ ranenej partizánky, ktorú ale mala pod dozorom sprísnená vojenská nemecká stráž. Gestapu veľmi záležalo aby partizánka bola spôsobilá k vyšetrovaniu za účelom získania informácií o partizánskom oddieli, jeho velení, miestach pobytu a pohybov, o bojových zámeroch, ako i kontaktoch s inými partizánskymi jednotkami a samozrejme i o pomocníkoch z radov domáceho obyvateľstva.

MUDr. Gejza Kauzal

Koncom decembra sa medzi ľuďmi pošuškávalo, že v žilinskej nemocnici je ťažko ranená „... nejaká ruská parašutistka...“, o čom sa dozvedeli i partizáni pod vedením Saveljeva. Do nemocnice bola vyslaná A. Hrivíková, aby priamo overila túto skutočnosť a zistila, či sa nejdená o partizánku Tamaru. Hrivíková Tamaru spoznala a o tejto skutočnosti ihneď informovala veliteľa Saveljeva. Ihneď sa snovali plány na jej oslobodenie a jej záchranu. Vedenie partizánskej jednotky ZA VLASTĚ prostredníctvom MRNV v Žiline sa skontaktovalo s ilegálnou skupinou pracujúcou v ilegalite priamo v Žilinskej nemocnici a prostredníctvom zamestnancom nemocnice, ošetrovateľom Františkom Krčmárom- Štefanom i so sestričkou Pavlou Janovskou - Blažkovou bývajúcou vo Veľkej Bytči a tiež s vedúcim lekárom MUDr. Gejzom Kauzalom hľadali a navodzovali možnosti pre jej oslobodenie spod nemeckej moci.

Partizánka bola podrobená celkom trom ťažkým operáciám, ale na naliehanie gestapa o jej vydanie MUDr. G. Kauzal fingovaným röntgenovým snímkom jej vydanie gestapu oddialil. Presvedčil gestapákov, že nemocnú v takom stave ako sa nachádza nemá žiaden zmysel, že však je uložená do sadrového korzetu, pripomínajúceho malú postieľku a tak nemôže utiecť.

Zdravotná sestra Pavla Blažková - Janovská spomínala „S odvolaním sa na röntgenový snímok zhotovil primár doktor Kauzal sadrové lôžko, na ktorom Tamara ležala. Sadrový korzet spôsoboval Tamare mnoho utrpenia, keď v ňom musela ležať vo dne v noci, a tak vždy keď som mala nočnú službu, dávala som ho pod posteľ, aby som aspoň čiastočne zmiernila Tamarino utrpenie. Vedeli sme, že gestapáci k Tamare v noci nechodia a keby náhle vtrhli, Kauzal alebo Sulovec by ma včas varovali... Jedenkrát som jej na nočný stolík postavila kyticu. A keď na druhý deň prišli gestapáci začali vypočúvať, kto tam tú kyticu položil a kto za ňou bol. Rýchlo som zaklamala, že tie kvetiny tu zanechali pacientky, ktoré tu na druhej posteli ešte včera ležali. Tak u nás Tamara ležala niekoľko mesiacov. Dostávalo sa jej dobré jedlo, ale hlavne dobré lekárske ošetrovanie, ktoré jej poskytoval priamo doktor Kauzal.“ Priamo Tamara Ivanova /po oslobodení a po sobáši Levčenkovej/ spomína: „Doktorovi Kauzalovi vďačím za to, že som sa druhýkrát narodila. Prvýkrát ma zachránil ako lekár, pretože sa už vo mne rozmáhala

sepsa. Druhýkrát to bolo tým, že ma od prvého dňa môjho pobytu v nemocnici morálne podporoval... Nemôžem zabudnúť na dobrý srdečný vzťah, ktorý ku mne mal nielen doktor Kauzal, ale tiež ošetrovateľ Krémár, zdravotná sestra Pavla Blažková a ostatné zdravotné sestry... Všetkým im musím poďakovať za to, že mi zachraňovali život a pritom riskovali svoje šťastie a niekedy i životy.“

Pavla Janovská-Blažková - zdravotná sestra chirurgického oddelenia v nemocnici Žilina. Narodená v Malej Bytči, žijúca v Bytči.

A ako došlo k vyslobodeniu? „Ruskej partizánky zo žilinskej nemocnice?“

V nedeľu 5. marca ilegálny pracovník zo Žiliny Anne Hrivíkovej oznámil „Gestapo zajtra vezme Tamaru z nemocnice!“ Ihneď spoločne dohovorili plán, ako Tamaru oslobodiť. Do oslobodenia boli priamo zainteresovaní Hrivíková, Cimprich, Kadorík, František Krčmár - Šteffen a nepriamo najatý taxikár. Večer Cimprich prestrihal oplotenia, na stráží stál Kadorík, nakoľko cesta viedla k letisku a po nej neustále prechádzali a jazdili Nemci. Medzitým Krčmár vyslobodil Tamaru zo sadrového korzetu - lôžka a obliekol Tamaru do civilného odevu, obuvi a uviazal jej na hlavu šatku, ktorú priniesla Hrivíková. Tamara bola veľmi zoslabnutá a nevládala ísť, preto ju Hrivíková posúvala po zábradlí do pivničného priestoru. Tamara sa už nevedela udržať na nohách - veď odvykla od fyzickej námahy, bola veľmi zoslabnutá a svoju úlohu zohralo aj veľké nervové napätie. Preto Hrivíková chytila a založila Tamaru na chrbát a tak ju viac - menej ťahala až k východovým dverám z pivnice. Tu ju prevzali Kador a Cimprich a odniesli ju k východu v plote. Za plotom bol prudký svah s porastom borovíc. Bolo nemožné dolu svahom Tamaru niesť, preto si Kadorík ľahol na chrbát, na prsia položil Tamaru a Cimprich s Kačmárom ťahali Kadoríka za nohy po snehu s naloženou Tamarou až k ceste. Posadili Tamaru na pripravené auto a boli pripravení Žilinu opustiť.

Na budatínskom moste auto zastavila nemecká patrôla. Legitimovali osádku. Vyžadovali preukaz ako i cestné povolenie. Vodič i Hrivíková zdĺhavo predkladali doklady, hoci ich mali v poriadku a vodič začal rozčúlene dokazovať, že ich zbytočne zdržujú, že ho musia poznať, veď tadiaľ jazdí každý deň a práve teraz vezie chorú ženu z nemocnice domov. Prehliadajúci nemecký vojak na to mávol rukou a prepustil ich. Tamaru šťastlivo previezli do hôr, priamo do domu Kadoríka, kde zostrojili nosidlá a Tamaru preniesli do zemľanky v horách u Rybárikov, kde ležali ranení partizáni. Zanedlho Tamaru preniesli do inej zemľanky poblíž Močárov v Dlhom Poli.

Tamara Ivanovna Tokarevová bola zo Žilinskej nemocnice oslobodená, šťastlivo sa dožila oslobodenia v máji 1945 a dostala sa do Moskvy, kde po náležitom vyliečení doštudovala za lekárku a tiež sa vydala.

Mgr. Milan Badík
Mgr. Ľubica Hanuliaková

Chirurgické oddelenie v žilinskej nemocnici

Klub muzeálnej a galerijnej spoločnosti
Autorsky a redakčne spracovali:

© Mgr. Milan Badík
Mgr. Ľubica Hanuliaková
PhDr. Martin Gácik
Bc. Peter Drábik
Barbora Záhumenská

Vydal Klub muzeálnej a galerijnej spoločnosti v Bytči. Povolil
Okresný úrad v Bytči, dňa 12. 12. 2000 pod číslom OÚ 3/2000.
Vytlačené bez apretácie.